

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА ІМЕНІ АКАДЕМІКА
Ф. Г. БУРЧАКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО
СПРЯМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА НОВИХ ЗАГРОЗ
СУСПІЛЬНОМУ БЛАГОПОЛУЧЧЮ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ УЧАСНИКІВ НАУКОВО-

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
Науково-дослідний інститут приватного права і
підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

Збірник наукових праць

за матеріалами

науково-практичного «круглого столу»

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ
ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА НОВИХ ЗАГРОЗ
СУСПІЛЬНОМУ БЛАГОПОЛУЧЧЮ

20 листопада 2025 року

СЕКЦІЯ 2
НАПРЯМКИ ТА ЗАСОБИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ
ТА БІЗНЕСУ

Гончаренко О. М. Реалізація принципу доброго врядування у законопроектній роботі у сфері господарювання.....**46**

Гордов М. М. Саморегулівні організації у сфері архітектури: стандарти, контроль та соціальна відповідальність у цифрову епоху**53**

Іванченко Е. П. Особливості митного оформлення товарів соціального призначення при ввезенні на територію України ...**58**

Зозуляк О. І., Парута Ю. І. Про організаційно-правові аспекти діяльності наглядової ради у товариствах з обмеженою відповідальністю**64**

Озарко Н.-Р. Л. Принципи правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері оборонно-промислового комплексу**72**

Рабінович С. П. Критерії конституційності соціальних та економічних гарантій в умовах загроз суспільному благополуччю (за юридичними позиціями Конституційного Суду України)..... **78**

Семіног С. В. Правове забезпечення бізнесу в умовах глобалізації та цифрових ризиків**83**

Теремецький В. І. Правові аспекти соціальної орієнтації економіки України в умовах сучасних загроз.....**89**

Юрчук О. В. Застосування податкових пільг з податку на додану вартість за операціями з постачання послуг з охорони здоров'я як механізм забезпечення та захисту прав

6. Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2023 року №953. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2023-%D0%BF#Text>.

7. Деякі питання організації ведення автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 року. №927. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-2020-%D0%BF#Text>.

8. Деякі питання отримання, розподілу, використання та обліку гуманітарної допомоги для задоволення потреб енергетики в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 року №824. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/824-2022-%D0%BF#Text>.

Зозуляк Ольга Ігорівна, доктор юридичних наук професор, головний науковий співробітник лабораторії корпоративного права імені академіка Володимира Луця Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Парута Юлія Іванівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПРО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ У ТОВАРИСТВАХ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Особливості правового регулювання менеджменту у товариствах з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) зосереджені у спеціальному законодавчому акті – Законі

України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [1]. За останні кілька років діяльності ТОВ на підставі вказаного закону вдалось побачити як працюють його новели, проаналізувати судову практику, як у контексті загального регулювання статусу таких товариств, прав їх учасників, так і у контексті управлінських відносин. Загалом фахівці-корпоративісти, які працюють над дослідженням питань управління у товариствах з обмеженою відповідальністю досить позитивно оцінюють як сам закон у цілому, так і в аспекті управлінських відносин. До прикладу, Н. А. Сліпенчук наголошує на тому, «що серед визначальних новел Закону варто відзначити значну кількість диспозитивних норм щодо корпоративного управління у ТОВ, суттєву зміну порядку прийняття рішень на загальних зборах учасників, встановлення переліку питань, затвердження яких вимагає одностайності голосів учасників, та ряду інших питань». Загалом, відповідно до наукового бачення дослідниці, «...незважаючи на деякі проблемні аспекти нового регулювання, воно надає безліч можливостей, в тому числі, формує запит на прогресивне та прозоре корпоративне управління/діяльність вітчизняних компаній» [2]. Схожу думку висловлює також Л. В. Сіщук, наголошуючи на тому, що метою оновлення законодавства у сфері регулювання ТОВ «виступила необхідність в забезпеченні системи корпоративного управління, що має налагодити взаємодію учасників та органів управління, дотримуючись водночас міжнародних і національних принципів корпоративного управління для рівного та справедливого ставлення до всіх учасників товариства» [3].

Справді, прозорість корпоративного управління у діяльності ТОВ та справедливі управлінські умови для усіх учасників – це надзвичайно важлива характеристика управління у досліджуваних різновидах корпорацій. Сьогодні ТОВ функціонують на основі визначених повноважень та

розподілу функцій органів управління, які, взаємодіючи, спільно забезпечують ефективне функціонування компанії для досягнення спільних цілей через прийняття ефективних стратегічних та поточних рішень в межах закону та статутних вимог, додержуючись вимог чинного корпоративного законодавства. Загальні положення щодо структури органів управління ТОВ визначається у главі IV Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» під назвою «Управління товариством». Так, відповідно до ст. 28 цього Закону визначається, що «органами товариства є загальні збори учасників (найвищий орган управління), наглядова рада (здійснює управління діяльністю ТОВ та виконання рішень, ухвалених загальними зборами у разі її утворення) та виконавчий орган (відповідальний за керівництво компанією реалізацію стратегічних планів, нагляд за повсякденною діяльністю, виконанням рішень та контроль над виконанням завдань)» [1].

У цій публікації розглянемо детальніше правові та організаційні аспекти діяльності наглядової ради у ТОВ. Це орган контролю товариства, регламентації правового статусу якого присвячено ст. 38 профільного закону та який представляє інтереси власників та контролює діяльність виконавчого органу.

Дослідники питань корпоративного управління позитивно оцінюють законодавчий підхід щодо можливості створення у ТОВ наглядової ради та наголошують, на тому, що створення наглядової ради у товариствах з обмеженою відповідальністю спрямоване на підвищення інвестиційної привабливості вітчизняного бізнесу; виступає додатковою гарантією успішності бізнесу для іноземних учасників; забезпечує постійний контроль за діяльністю виконавчого органу, що дозволяє попереджати можливі зловживання з боку останнього; підвищить показники діяльності

товариства та досягнення кращих фінансових результатів [4]. Як наголошується у літературі з питань корпоративного права, хоча законодавець «не зобов'язує створювати наглядову раду у товариствах з обмеженою відповідальністю, така можливість прямо передбачена законом. Вказується також, що у багатьох випадках впровадження органу контролю може значно спростити управління ТОВ, особливо коли: у товаристві багато учасників; учасники не залучені до щоденних операційних процесів; потрібен гнучкий і швидкий інструмент прийняття рішень» [5].

Позитивно оцінюючи таку можливість саме у ТОВ, практикуючі юристи наголошують, що «порядок формування та функціонування наглядової ради ТОВ/ТДВ здійснюється подібно до порядку, встановленого Законом України «Про акціонерні товариства», звісно, з певними особливостями. Це не застосування аналогії закону, але основна концепція може бути запозичена саме в акціонерних товариствах» [6]. Справді, профільним законом введено досить багато правил, які раніше стосувались виключно акціонерних товариств, проте, як вказують фахівці, законодавець дозволяє їх застосовувати за бажанням власників бізнесу чи з винятками. Такий підхід є досить логічним, адже, як правильно вказують вчені, «часткова уніфікація вимог до ТОВ з акціонерними товариствами дасть змогу власникам бізнесу обирати організаційно-правову форму існування за об'єктивними критеріями, а не за законодавчими обмеженнями», а запровадження сучасних тенденцій корпоративного управління в ТОВ/ТДВ, особливо в частині впровадження наглядової ради, позитивно впливає на розвиток бізнесу в цілому [6].

Далі ж детальніше охарактеризуємо компетенцію та порядок формування наглядової ради у ТОВ. Так, ч. 2 ст. 38 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою

відповідальністю» визначено компетенцію наглядової ради. Відповідно до зазначеної статті «до компетенції наглядової ради може бути віднесено обрання одноосібного виконавчого органу товариства або членів колегіального виконавчого органу товариства (всіх чи окремо одного або декількох з них), зупинення та припинення їхніх повноважень, встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу товариства. Наглядовій раді товариства можуть бути делеговані повноваження загальних зборів учасників, крім віднесених до виключної компетенції загальних зборів учасників (ч. 4 ст. 38 Закону)» [1]. Таким чином, законодавець не визначає меж компетенції наглядової ради, наділяючи її будь-якими повноваженнями, окрім виключної компетенції зборів. Із аналізу ч. 3 ст. 38 Закону, можна зробити висновок, що у ній доволі лаконічно визначається порядок діяльності наглядової ради, кількість її членів і порядок їх обрання, у тому числі незалежних членів наглядової ради, ці та інші питання передаються на деталізацію у статуті товариства. У цьому контексті вчені-корпоративісти наголошують на необхідності визначення базових засад щодо створення та діяльності наглядової ради товариства на нормативному рівні та більш детальній регламентації цих питань у статуті та інших внутрішніх корпоративних локальних актах (наприклад, в положенні про наглядову раду, положенні про призначення винагороди за роботу членам наглядової ради, кодексі корпоративної поведінки тощо) [7].

Відповідно до ч. 3 ст. 38 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», статут також може визначати порядок обрання членів наглядової ради і порядок припинення їхніх повноважень. До прикладу, як наголошують фахівці, статут може визначати, що «склад наглядової ради формується кумулятивним голосуванням учасників товариства, а в разі припинення повноважень

одного члена наглядової ради припиняються повноваження інших членів наглядової ради. Якщо в статуті немає таких положень, то мають застосовуватися загальні правила ухвалення рішень загальними зборами товариств» [8]. Л. В. Сіщук пропонує також «на рівні закону сформулювати вимоги до кандидатів на посади членів наглядової ради, зокрема, вимоги щодо освіти, досвіду роботи, наявності достатньої кількості часу для виконання обов'язків члена наглядової ради, вікові обмеження тощо. Кандидатури повинні висуватися виключно за особистою згодою кандидатів у якому детально прописувати повноваження членів наглядової ради, порядок проведення засідань наглядової ради, можливість створення комітетів наглядової ради тощо» [7]. Із кожним членом наглядової ради укладається цивільно-правовий договір або трудовий контракт, його від імені товариства, підписує особа, уповноважена на таке підписання загальними зборами учасників. Цивільно-правовий договір може бути оплатним чи безоплатним. Вказаний договір автоматично припиняється у разі припинення повноважень члена наглядової ради за рішенням загальних зборів учасників. Крім того, відповідно до рішення загальних зборів учасників повноваження членів наглядової ради можуть бути у будь-який час та з будь-яких підстав припинені або члени наглядової ради можуть бути тимчасово відсторонені від виконання своїх повноважень.

Попри те, що окремі провідні ТОВ провадять свою діяльність із створенням такого органу управління як наглядова рада, на сьогодні показники її діяльності не завжди є ефективним. Як вказують експерти, ефективність діяльності наглядових рад корпорацій потребує бути вищою, називаючи типові помилки з приводу того, чому створення борда не дає очікуваного результату. Серед них: створення борда без усвідомленої мети; неправильно підібраний

момент створення; очікування власниками миттєвого результату; економія на борді; хибне розуміння природи ради; неготовність власника; хаотичний підбір складу ради. Слушно наголошується на тому, що підбір складу ради – це неймовірно відповідальна праця. Потрібно не просто зібрати талановитих людей, а створити збалансовану, диверсифіковану команду, де кожен доповнює інших, а не змагається за лідерство. Лише тоді рада працюватиме на посилення бізнесу, а не на розхитування його основ [9]. З такими аргументами аналітикині погоджуємось повністю, адже попри те, що у товариствах з обмеженою відповідальністю є можливість створення наглядової ради, власники бізнесу повинні для себе вирішити, на якому етапі розвитку ТОВ її потрібно створювати, чи є в них можливість фінансування цього органу, що вони очікують у короткій та довготривалій перспективі та ряд інших важливих питань.

Підсумовуючи усе вищесказане слід наголосити, що загалом чинним законом забезпечена максимально прозора система корпоративного управління, яка спрямована на налагодження взаємодії учасників та органів управління ТОВ для справедливої реалізації прав усіма його учасниками. Чітко визначені повноваження та розподіл функцій органів управління ТОВ спрямовані на забезпечення його ефективного функціонування для досягнення спільних цілей через прийняття ефективних стратегічних та поточних рішень межах закону та вимог статуту. Наглядова рада у ТОВ виступає органом контролю товариства, який представляє інтереси власників та контролює діяльність виконавчого органу, наділяючись будь-якими повноваженнями, крім виключної компетенції загальних зборів.

Можливість створення у ТОВ сприймається позитивно, при цьому лаконічність визначення порядку діяльності наглядової ради, кількість її членів і порядок їх обрання у профільному законі, обумовлює необхідність деталізації

вказаних питань у статуті товариства. Нами сприймаються аргументи щодо необхідності визначення базових засад щодо діяльності наглядової ради у локальних актах (наприклад, в положенні про наглядову раду, положенні про призначення винагороди за роботу членам наглядової ради). Підтримується також ідея щодо доцільності на рівні закону сформулювати вимоги до кандидатів на посади членів наглядової ради, зокрема, вимоги щодо освіти, досвіду роботи, наявності достатньої кількості часу для виконання обов'язків члена наглядової ради, вікові обмеження.

Окремо наголошується на організаційних аспектах створення наглядової ради в ТОВ, адже попри те, що у ТОВ є можливість створення наглядової ради, власники бізнесу повинні прийняти рішення щодо доцільного моменту її створення з урахуванням можливостей щодо фінансування цього органу та формування чітких очікувань від діяльності борда у короткій та довготривалій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
2. Сліпенчук Н. А. Новели дерегуляції підприємницької діяльності: практика застосування. *Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства: Збірник наукових праць за матеріалами XVI Міжнародної наук.-практ. конф. (5-6 жовтня 2018 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2018. С. 153.*
3. Сіщук Л. В. Правове регулювання проведення загальних зборів учасників товариства з обмеженою відповідальністю. *Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 3. С. 79-82.*

4. Мягкий А. В. Корпоративне управління за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 04. Київ, 2017. С. 186-187.

5. Чи обов'язково створювати наглядову раду в ТОВ? Idealist Law Firm. URL: <https://idealistlaw.com/korisni-znati/-rada-v-tov-dlya-chogo-stvoryuvaty-i-yak-praczyuye/>

6. Саад Шаді. Наглядова рада ТОВ: аналіз законодавства. Матеріал аналітичного електронного видання «Юрист&Закон». № 12 від 05.04.2018. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/169492_naglyadova-rada-tov--analz-zakonodavstva

7. Сіщук Л. В. Наглядова рада товариства з обмеженою відповідальністю. *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав*: матеріали наук.-практ. конференції, присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Н. А. (Харків, 19 грудня 2018 р.). Харків, 2018. С. 234-237.

8. Попов Ю. Ю. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»: наук.-практ. комент. Київ : К.І.С., 2019. С. 158.

9. Папуша І. Бордин не працює. Можливо, проблема не в наглядовій раді? *Forbes*. 25 червня 2025 р. URL: <https://forbes.ua/leadership/bord-ne-pratsyue-mozhlivo-problema-ne-v-naglyadoviy-radi-irina-papusha-pro-sim-pomilok-vlasnikiv-pri-vprovadzhenni-korporativnogo-upravlinnya-24062025-30807>

Озарко Назарій-Ростислав Любомирович, Навчально-науковий юридичний інститут Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ОБОРОННО- ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Сфера оборонно-промислового комплексу України перебуває в центрі правового, економічного та безпекового